

Urvalsprovet i nordiska språk (svenska som andra inhemska språk) 2023

Pohjoismaiset kielet (ruotsi kotimaisena kielenä) valintakoe 2023

Förhandsmaterial

- Riitamaa, T. (2022). Ämbar eller hink – sverigesvensk okunskap och finlandismernas existensberättigande som litterärt tema. Språkbruk 11.8.2022. [Linkki aineistoon](#).
- Persson, M. (2022). Dags att vända på steken: Dagens ungdom talar för bra! Språkbruk 21.4.2022. [Linkki aineistoon](#).
- Svensson, A. (2022). Från ynkedom till finrummet. Språktidningen 7/2022. [Linkki aineistoon](#).

Del 1

Uppgift 1.1 (0–26)

I uppgift 1.1 ser du en del av en artikel som har publicerats i Hufvudstadsbladet. Vissa ord och fraser saknas i texten. Din uppgift är att välja den korrekta formen av tre alternativ att fylla luckorna med. Varje rätt svar ger 1 poäng, felaktiga svar 0 poäng. I alla luckor är bara ett alternativ rätt. Med de rätta alternativen på plats är texten en sammanhängande text.

Svårare att få service på svenska hos polisen och i rätten

En helgmorgon 2019 står två poliser bakom dörren till en 20-årig kvinnas 1.

hem.
hemma
hemmet

De gör en husrannsakan och tar henne till polisstationen, misstänkt 2.

om
för
från

misshandel.

Kvinnan är svenskspråkig, och på polisens fråga om språk svarar hon att hennes finska är 3.

dålig.
dåligt
dåliga

Hon får då höra att hon kan använda svenska i förhöret, men att det tar tid att

ordna det och att hon i så fall 4.

behövs
behövar
behöver

stanna kvar längre tid på polisstationen.

Hon vill få saken 5.

undanstöka
undanstökad,
undanstökad

och förhöret görs på finska. Den blankett om en

misstänkt persons rättigheter och skyldigheter som polisen ger 6.

åt
till
som

påseende, får hon på engelska.

Ärendet går till åtalsprövning, på finska, och görs anhängigt vid Helsingfors tingsrätt, på finska. I det skedet kopplar hon 7.

in
med
upp

en advokat och språket byts till svenska.

Advokaten är Jussi Sarvikivi och det här är inte 8.

ett enda exempel
det enda exemplet
detta enda exemplet

i sitt slag över hur det kan gå fel i rättsprocessen för den som har svenska som modersmål.

Under rättegången vill åklagaren 9.

hänvisa
hänvisar
hänvisade

till förhöret, vilket inte är ovanligt i sig. Det 10.

motsätts
motsätter
motsätter sig

ändå försvaret med hänvisning till att det gjorts på finska, och också

för att förhöret 11.

hållit
hållas
hållits

utan att kvinnan haft 12.

en juridisk
ett juridiskt
juridiska

biträde på plats.

13.

Tingsrätt
Tingsrättet
Tingsrätten

ger henne rätt och konstaterar i sin dom bland annat att ”med hänsyn till

omständigheterna måste det anses klart att XX språkliga rättigheter inte till fullo beaktats vid förhörssituationen”.

Åtalet förkastas, och kvinnan 14.

frias.
friar
friade

Enligt domen, som gavs i höstas, räcker inte

bevisningen för att utan rimligt tvivel knyta henne till det 15.

påstådd
påstått
påstådda

brottet.

Jussi Sarvikivi säger sig 16.

ha
har
hade

haft alldeles för många 17.

ärender
ärenden
ärendena

i huvudstadsregionen där det har 18.

gå
gick
gått

till på liknande sätt. Polisen har utfört

förundersökningen på finska, och först när han för rätten har påpekat att en klients modersmål

är svenska, har språket 19.

bytts.
bytit

bytats

Det är inte alltid som 20.

följd

följder

följderna

är så pass drastiska som här, att ett förhör inte kan

användas som bevisning. Men Sarvikivi berättar om andra problem. Bara i fjol hade han flera fall där huvudförhandlingen sköts upp på obestämd tid på grund 21.

av

på

hos

språket.

Det typiska är att han får ett ärende på 22.

sin

sitt

hans

bord, noterar att klientens modersmål är svenska, och då hen vill att huvudförhandlingen 23.

ska

hade

skulle

ske på svenska 24.

underrätta

underrättar

underrätter

han tingsrätten om detta.

– Så byts domaren ut och saken skjuts upp. Jag har ännu inte fått nya datum för de förhandlingar som 25.

ska

hade

skulle

ha ägt rum i 26.

höst

höstas

hösten

och som avbokades.

Texten är en något bearbetad del av en artikel skriven av Anna Svartström och publicerad i HBL 2.2.2023.

Uppgift 1.2 (0–24)

I uppgift 1.2 ser du en del av en artikel som har publicerats i Språkbruk. Din uppgift är att åstadkomma en översättning från finska/engelska till svenska genom att välja det bästa av de fyra alternativ som ges. Bäst är det alternativ som både har samma betydelse och är språkriktig och normal svenska. Varje rätt svar ger 3 poäng, felaktiga svar 0 poäng. På alla ställen finns bara ett rätt svar. Med de rätta alternativen på plats är texten en sammanhängande text.

1.2.1

Olen viime vuoden aikana kokenut kielenoppimisen haasteita enemmän kuin koskaan, sillä olen asunut ja matkustellut mieheni kanssa Espanjassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Se on vaatinut ponnisteluja, mutta yhdeksän kuukautta myöhemmin puhun espanjaa niin hyvin, että kotikielemme ei enää ole suurimmaksi osaksi englanti, vaan useammin espanja kuin englanti.

In this last year I have been challenged more than ever when it comes to language learning, because my husband and I have lived and travelled in Spain and Latin America. It took some effort, but after nine months, I now speak Spanish so well that our home language has changed from mostly English to more Spanish than English.

Under det senaste året har jag utmanats mer än någonsin förr på området språkinlärning, eftersom min man och jag har bott och rest i Spanien och Latinamerika. Det har krävt ansträngning, men efter nio månader talar jag nu så bra spanska att vårt hemspråk har gått från övervägande engelska till mer spanska än engelska.

On ollut todella terveellistä siirtyä kielentutkijan roolista oppijaksi.

It has been truly good for me as a linguist to switch from an expert to a language learner's position.

- **Det har varit verkligt hälsosamt att som språkvetare gå från expert till inlärare.**
- Det har varit verkligt hälsosamt att som en språkvetare gå från expert till inlärare.
- Det har blivit verkligt hälsosamt att som språkvetare gå från expert till inlärare.
- Det har blivit verkligt hälsosamt att som en språkvetare gå från expert till inlärare.
- Jag svarar inte på frågan

1.2.2

Tunnistin erityisesti kaksi oppimista helpottavaa ja nopeuttavaa tekijää.

I identified mainly two facilitating and boosting learner factors.

- Jag identifierade framför allt två inlärningsens underlättande och försnabbande faktorer.
- **Jag identifierade framför allt två faktorer som underlättade och försnabbade inlärningsen.**
- Jag identifierade framför alla två inlärningsens underlättande och försnabbande faktorer.
- Jag identifierade framför alla två faktorer som underlättade och försnabbade inlärningsen.
- Jag svarar inte på frågan

1.2.3.

Tärkein menestystekijä oli, etteivät ihmiset yleensä yksinkertaisesti osanneet englantia.

A most important success factor was that many people simply did not know English.

- En viktigast framgångsfaktor var att folk i regel helt enkelt inte kunde engelska.
- **Den viktigaste framgångsfaktorn var att folk i regel helt enkelt inte kunde engelska.**
- Den viktigaste framgångsfaktorn var att i regel folk helt enkelt kunde inte engelska.
- En viktigast framgångsfaktor var att i regel folk helt enkelt kunde inte engelska.
- Jag svarar inte på frågan

1.2.4.

Ei heillä eikä minulla ei ollut mitään mahdollisuutta vaihtaa kieltä.

Neither they nor I had any chance to switch language.

- Varken för dem eller för mig fanns ingen chans att byta språk.
- **Det fanns ingen chans vare sig för dem eller för mig att byta språk.**
- Antingen för dem eller för mig fanns ingen chans att byta språk.
- Det fanns ingen chans för både dem och för mig att byta språk.
- Jag svarar inte på frågan

1.2.5.

En joutunut jankuttamaan, että ihmisten pitäisi puhua espanjaa eikä englantia.

I was free from having to insist that people speak Spanish and not English.

- **Jag slapp tjata på folk om att tala spanska i stället för engelska.**
- Jag slippade tjata på folk om att tala spanskan i stället för engelskan.
- Jag slapp tjata på folk om att tala spanskan i stället för engelskan.
- Jag slippade tjata på folk om att tala spanska i stället för engelska.

- Jag svarar inte på frågan

1.2.6

Minun ei tarvinnut tuntea itseäni hankalaksi tyypiksi, joka ei tahdo valita helpointa kommunikaatiotapaa.

I did not have to feel like that annoying person who will not pick the easiest way to communicate.

- Jag inte behövde känna mig som den besvärliga typen som vill inte välja det smidigaste sättet att kommunicera.
- **Jag behövde inte känna mig som den besvärliga typen som inte vill välja det smidigaste sättet att kommunicera.**
- Jag inte behövde känna mig som den besvärliga typen som inte vill välja det smidigaste sättet att kommunicera.
- Jag behövde inte känna mig som den besvärliga typen som vill inte välja det smidigast sätt att kommunicera.
- Jag svarar inte på frågan

1.2.7

Toinen oli, että ihmiset todella arvostivat sitä, että yritin puhua espanjaa.

Another factor was that people really appreciated the fact that I tried to speak Spanish.

- Det andra var att folket verkligen värderade att jag försökte tala spanska.
- Det andra var att folk verkligen värderade att jag försökte tala spanska.
- Det andra var att folket verkligen uppskattade att jag försökte tala spanska.
- **Det andra var att folk verkligen uppskattade att jag försökte tala spanska.**
- Jag svarar inte på frågan

1.2.8

Jos sanoin jotain väärin, he korjasivat ystävällisesti hymyillen.

If I said something wrong, they would correct me with a friendly smile.

- **Om jag sade något fel rättade de mig med ett vänligt leende.**
- Om jag sade något fel de rättade mig med ett vänligt leende.
- Om jag sade något felt de rättade mig med ett vänligt leende.
- Om jag sade något felt rättade de mig med ett vänligt leende.
- Jag svarar inte på frågan

Heidän positiivisen asenteensa ansiosta uskalsin jatkaa puhumista, tehdä virheitä, kysellä ja joskus myöntää, etten ollut ymmärtänyt heidän puhettaan, tuntematta itseäni jotenkin vähemmän taitavaksi.

Thanks to their positive attitude, I dared to keep talking, make mistakes, repeat questions, and sometimes admit that I had failed to understand them without being looked at as a simpleton.

Tack vare deras positiva attityd vågade jag prata på, göra fel, fråga om och ibland erkänna att jag inte förstod vad de sade, utan att bli behandlad som en mindre vetande.

Texten är en omarbetad version av ledaren i Språkbruk av Bianca Ortiz Holmberg, publicerad i november 2022.

Del 2

Uppgift 2.1 (0–30)

Före provet har du getts möjlighet att läsa tre texter. Dessa är:

A. Anders Svensson: Från ynkedom till finrummet. (*Språktidningen* 20.9.2022)

B. Tomi Riitamaa: Ämbar eller hink – sverigesvensk okunskap och finlandismernas existensberättigande som litterärt tema. (*Språkbruk* 11.8.2022)

C. Martin Persson: Dags att vända på steken: Dagens ungdom talar för bra! (*Språkbruk* 21.4.2022)

Material A, B och C [länk till material, fås ej här.]

I uppgift 2.1 ska du ta ställning till ett antal påståenden som bygger på innehållet i de tre texterna (A, B och C). Svara på frågorna 1–10 genom att ange ett av de tre alternativen. Rätt svar är det som stämmer med vad som uttryckligen sägs – eller inte sägs – i texterna. På varje fråga finns bara ett rätt svar. Varje rätt svar ger 3 poäng, felaktiga svar 0 poäng. Du har tillgång till alla tre texter i en separat materialdel under provet.

Text A: Från ynkedom till finrummet.

1. Vilket av dessa är ett bra argument för en *dom*-reform: alltså en orsak att det fungerar bättre att skriva bara *dom* i stället för *de* och *dem*?

- Det skulle innebära en större likhet med danska och norska.
- Även i finlandssvenskt talspråk har uttalet /dom/ börjat spridas.
- Det förekommer redan i vissa lagtexter och annan officiell svenska.
- Jag svarar inte på frågan

2. Bara ett av dessa påståenden är sant. Vilket?

- I skrift var formen *dom* rätt sällsynt på 1970-talet men blev vanligare på 1990-talet.
- Många svensklärare ägnar rätt mycket tid åt att lära ut skillnaden mellan *de* och *dem*.
- När de flesta språkvårdarna börjar rekommendera *dom* kommer övergången att gå rätt snabbt.
- Jag svarar inte på frågan

3. Vilken av dessa meningar är mest förenlig med en progressiv språksyn?

- Skriv som du talar.**
- Rätt ska vara rätt.
- Lyd språkexperterna.
- Jag svarar inte på frågan

4. Varifrån har vi det äldsta belägget i skrift på ett de uttalat som /dom/?

- Tidigast i en grammatisk lärobok från 1800-talet.
- Åtminstone i en handskriven anteckning från 1700-talet.**
- Redan på en runsten som ristades på vikingatiden.
- Jag svarar inte på frågan

Text B: Ämbar eller hink

5. Vad får kråkan i Lars Sunds roman lära sig?

- Att det finns många negativa åsikter om finlandssvenska dialekter.
- Att många slags inslag av både finska och dialekt kan förekomma i finlandssvenska samtal.**
- Att det finns många som vill att finska inbördeskriget ska kallas klasskriget, inte frihetskriget.
- Jag svarar inte på frågan

6. Två av dessa påståenden stämmer med vad som sägs i texten, men ett av dem är inte sant. Vilket påstående är felaktigt?

- Hugo Bergroth uppmanade finlandssvenska författare att undvika finlandismer.

- **Ordet *hink* används inte alls i finlandssvenska eftersom alla sådana föremål kallas *ämbar*.**
- Finlandismer i skönlitterära romaner kan uppfattas som något positivt i både Finland och Sverige.
- Jag svarar inte på frågan

7. Två av dessa påståenden stämmer med vad som sägs i texten, men ett av dem är inte sant. Vilket påstående är felaktigt?

- **Att det finns finlandssvenskar vet nästan alla, men finlandssvensk litteratur får numera mindre utrymme och uppmärksamhet i Sverige.**
- Ulla-Lena Lundberg förnekar inte att finlandssvenskan har speciella drag, men hon låter förstå att den är mer tydlig och lättbegriplig än sverigesvenskan.
- Lars Sund är generös med extrainformation till sverigesvenskar, men han använder ett litterärt grepp för att få in det i romantexten.
- Jag svarar inte på frågan

Text C: Dags att vända på steken

8. Vad menar Martin Persson med att dagens ungdom talar för bra?

- **Han tror att både unga och gamla lutar åt ett alltmer skriftnära uttal i synnerhet av relativt ovanliga ord som *skäddor* och *litanior*.**
- Han är rädd för att ett dialektalt uttal av ord som *döskalle* och *gonatt* är på väg att snabbt försvinna i så gott som hela Sverige.
- Han beklagar att vissa ungdomar tar rollen av språkpolicer och kräver ett mer bokstavsnära uttal av verbformer som *kastade* och *kastat*.
- Jag svarar inte på frågan

9. Vilket av dessa fenomen är symptom på bokstavstroget uttal?

- Att man stavar fel på perfektformen *sjungit* så att man i stället skriver det som *sjungigt*.
- **Att samma ord behåller uttalet (*vara i*) *fre* i vissa fraser men ändras i vissa andra till *fred* (*på jorden*).**
- Att man är osäker på vilken form av ett uttryck som är den äldsta och rätta: *högt i tak* eller *högt till tak*?
- Jag svarar inte på frågan

10. Vad menar han med att ett slags linje 2 är ett bra svar på språkfrågan?

- Det är som att i brådskan välja fel spårvagn när ens tanke ibland åker i väg i fel riktning.
- **Det är som en kompromiss mellan två inställningar som går för långt åt varsitt, motsatt håll.**
- Det är som ett val mellan två alternativ: antingen ta djärva nya tag eller inte ändra något alls.
- Jag svarar inte på frågan

Uppgift 2.2 (0–20)

I uppgift 2.2 ska du välja den av dessa omformuleringar som har samma betydelse som den citerade meningen ur texterna (A, B och C). Svara på frågorna 1–5 genom att ange ett av de tre alternativen. Rätt svar är det alternativ vars sakliga innehåll är mest likt det som meddelas i texterna. Bara ett alternativ är rätt svar. Varje rätt svar ger 4 poäng, felaktiga svar 0 poäng.

1. ”*Dom* skulle dock snart påbörja en resa uppåt på statusstegen vilket bidrog till en snabb etablering över hela landet.”

- Att det blev lite vanligare, exempelvis i teaterpjäser och tal i radio, var en viktig orsak när ordet *dom* slog igenom på bred front i både skrift och tal i Sverige.
- När formen *dom* så småningom började rekommenderas av gymnasielärares och universitetslärares kunde man allt oftare höra den i hela Sverige.
- **Trots att det ansågs talspråkligt, av somliga till och med vulgärt, spred sig uttalet /dom/ så sakta överallt, även bland bildade, borgerliga svenskar.**
- Jag svarar inte på frågan

2. ”Många lärare var beredda att förorda *dom* i undervisningen men fick aldrig det nödvändiga klartecknet från språkvården.”

- Många lärare ville låta sina elever välja fritt, men när språkexperterna inte förklarade tydligt nog varför de föredrog *dom* framför *de* och *dem* gjorde de inte det.
- **Många lärare ville tillåta eller uppmana elever att skriva *dom*, men när språkexperterna inte verkade vilja godkänna det gjorde de inte det.**
- Många lärare ville spontant helst motarbeta att eleverna skrev *dom*, men när språkexperterna inte uttryckligen förbjöd det gjorde de inte det.
- Jag svarar inte på frågan

3. ”Länge låg den bergrothska anden som ett ok över många finlandssvenska författare, även om flera också genom tiderna vågat trotsa konventionen om ett skriftspråk fritt från finlandismer.”

- Länge skrev språkexperter från Sverige mest elaka saker om svenskspråkiga författare från Finland, trots att några enstaka av dem ansträngde sig att låta rikssvenska.
- **Länge kändes försöken till normering av finlandssvenskan betungande för författare, fast det har ändå alltid funnits vissa som skrivit på ett språk som känts naturligt för dem.**
- Länge välkomnade språkvårdens nestor att finlandssvenska författare använde finlandismer, men redan på den tiden föredrog en och annan att skriva standardsvenska.
- Jag svarar inte på frågan

4. ”däremot skulle man som ett rent tankeexperiment kunna vända på steken och utropa: Dagens ungdom talar för bra!”

- därför ska vi försöka acceptera heta känslor hos ungdomar som pratar dumheter: De är ändå jättebra på att prata!
- **i stället skulle man på skoj kunna göra tvärtom och hävda: Dagens ungdom slarvar inte med uttalet!**
- exempelvis vore det motiverat att kritisera de äldre genom att säga: Dagens ungdom sköter sig bättre än de behöver!
- Jag svarar inte på frågan

5. ”Även denna ändelse har i vanlig ordning blivit utsatt för erosion”

- Också det suffixet har följt mönstret och blivit mer regelbundet i skrift
- Också denna böjningsform har upplevts som alltför korrekt och försvunnit helt
- **Också den delen av ordet har som många andra slitits ner i talat språk**
- Jag svarar inte på frågan